

Adolygiad Effeithiolrwydd Llywodraethu 2019: Crynodeb Gweithredol

Cyflwyniad

1. Noda'r CUC yn ei *Higher Education Code of Governance* (2014) ('y Cod') 'governing bodies must conduct a regular, full and robust review of their effectiveness and that of their committees, the starting point for which should be an assessment against this Code and the statutory responsibilities alongside those which it has assumed and articulated independently (e.g. through a statement of primary responsibilities)'. Dylai adolygiadau o'r fath 'be conducted at least every four years with, as a minimum, an annual summary of progress towards achieving any actions arising from the last effectiveness reviews'.
2. Mae hwn yn grynodedb gweithredol o adroddiad yr Adolygiad Effeithiolrwydd Llywodraethu a gynhaliwyd yn ystod gwanwyn 2019 ar gais Cyngor Prifysgol Cymru. Comisiynwyd yr adolygiad gan y Cyngor ar argymhelliad y Pwyllgor Strategaeth, Cynllunio, Adnoddau a Llywodraethu.
3. Yn cyd-fynd â'r crynodeb gweithredol mae cynllun gweithredu, sy'n cwmpasu Prifysgol Cymru a Phrifysgol Cymru Y Drindod Dewi Sant, a gymeradwywyd gan y Cyngor ar 27 Medi 2019 ac a ddiweddarir o bryd i'w gilydd.

Cylch gorchwyl a methodoleg

4. Roedd cylch gorchwyl yr adolygiad fel a ganlyn:
 - a) Adolygu effeithiolrwydd y Cyngor wrth arfer ei Bwerau fel y'u diffinnir yn Statud 17, gan gyfeirio'n benodol at y strwythurau a'r prosesau ('galluogwyr') sy'n sail i'w waith.
 - b) Rhoi sicrwydd i'r Cyngor a rhanddeiliaid eraill ei fod yn cyflawni ei rôl yn y modd gorau posibl ac yn bodloni gofynion Cod Llywodraethu Addysg Uwch y CUC (*Higher Education Code of Governance*) (2018).
5. Dynododd y Cyngor y meysydd eang isod i'w hystyried:
 - a) Effeithiolrwydd y strwythur pwyllgorau a sefydlwyd gan y Cyngor ym mis Gorffennaf 2017 i baratoi ar gyfer integreiddio llywodraethu â PCYDDS.
 - b) Effeithiolrwydd arolygiaeth y Cyngor o'r asedau yr ymrwymwyd iddynt drwy Adduned Cymru.
 - c) Y ffyrdd y cynorthwyr aelodau newydd y Cyngor i ddeall eu cyfrifoldebau ac i ymgymryd â nhw'n effeithiol.
 - d) Eglurder y wybodaeth a ddarperir ar gyfer aelodau'r Cyngor.
 - e) Y ddynameg rhwng aelodau'r Cyngor a'r swyddogion.
 - f) Rheoli buddiannau deul.

g) Maint optimwm y Cyngor yn y dyfodol.

6. Ymgwymerwyd â'r adolygiad gan grŵp bach a benodwyd gan Gadeirydd y Cyngor mewn ymgynghoriad â Chadeirydd y Pwyllgor Strategaeth, Cynllunio, Adnoddau a Llywodraethu, a oedd yn cynnwys

- Deris Davies Williams, aelod annibynnol o'r Cyngor
- Yr Athro David Timms, ymgynghorydd, cyn Ddirprwy Is-Ganghellor, Prifysgol Bath Spa, aelod allanol

Darparwyd cefnogaeth gan Sarah Clark, Clerc y Cyngor.

7. Roedd methodoleg yr adolygiad yn cynnwys y canlynol (mewn trefn gronolegol):

- a) paratoi dogfennau cefndirol i'r grŵp adolygu, gan gynnwys gwybodaeth gyd-destunol i'r aelod allanol. Roedd y dogfennau'n cynnwys adroddiadau diweddar a oedd ar gael yn gyhoeddus ar effeithiolrwydd llywodraethu addysg uwch;
- b) cyfarfod cychwynnol, byr o'r grŵp adolygu ar 15 Chwefror 2019 i drafod yr adolygiad gyda Chadeirydd y Cyngor ac wedi hynny i gytuno ar y dull a nodi llwybrau ymholi rhagarweiniol;
- c) dosbarthu holiadur, yn seiliedig ar yr offer arolwg sydd ar gael gan y Sefydliad Arweinyddiaeth, i aelodau'r Cyngor a'r uwch swyddogion, a dadansoddi'r canlyniadau yn dilyn hyn. Roedd cyfradd ymateb yr aelodau oddeutu 63%;
- d) cyfarfodydd o'r grŵp adolygu gydag aelodau o'r Cyngor a'r uwch swyddogion ar 26 Chwefror 2019, a thrafodaeth ffôn yn dilyn hyn gydag aelod annibynnol nad oedd yn gallu bod yn bresennol ar y dyddiad hwnnw;
- e) cyfarfod terfynol o'r grŵp ar 26 Chwefror 2019 a thrafodaethau'n dilyn hyn i gytuno ar ei gasgliadau rhagarweiniol;
- f) paratoi adroddiad drafft gan y Clerc, i'w drafod a'i gymeradwyo gan y grŵp adolygu.

8. Mae'r grŵp adolygu'n ddiolchgar i holl aelodau'r Cyngor a'r uwch swyddogion a gymerodd ran yn yr adolygiad drwy gyfarfodydd a chwblhau'r holiadur, ac a gyfrannodd i'r trafodaethau mewn modd mor adeiladol.

Casgliadau

9. I gloi, ac yn sgil ei gyfarfodydd a'i drafodaethau, roedd y grŵp adolygu wedi:

- cadarnhau bod y Cyngor yn effeithiol wrth arfer ei Bwerau fel y'u diffinnir yn Statud 17
- rhoi sicrwydd bod y Cyngor yn bodloni gofynion *Higher Education Code of Governance* (2018) y CUC.

10. I gefnogi'r casgliad hwn, nododd aelod allanol y grŵp adolygu:

'Ar y cyfan, deuthum i'r farn fod aelodau'r Cyngor a staff y Brifysgol yn rheoli prosiect aruthrol o gymhleth ag ymrwymiad helaeth. Yn unol â chylch gorchwyl yr Adolygiad,

gellir sicrhau'r Cyngor ei fod yn 'cyflawni'i rôl, mewn modd effeithiol ac effeithlon. Bwriad yr argymhellion, felly, yw datblygu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd y Cyngor ymhellach, gan eu bod yn adeiladu ar sylfaen gyfredol ddiogel.'

Argymhellion

11. Gwnaeth y grŵp adolygu 11 o argymhellion i gefnogi datblygu effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd y Cyngor ymhellach, fel y'i nodir isod.

Argymhelliad 1: bod y Cyngor yn ystyried ei strategaeth gyffredinol ar gyfer rheoli a llywodraethu is-gwmnïau ac asedau'r Brifysgol. Dylai'r ystyried gynnwys a ddylid ymdrin â'r asedau'n unedau gweithredol dan gyfrifoldeb uwch aelod o staff sy'n adrodd wrth y Pwyllgor Strategaeth, Cynllunio, Adnoddau a Llywodraethu ac wrth y Cyngor.

Argymhelliad 2: bod y Cyngor yn ystyried mabwysiadu cynllun dirprwyo sy'n nodi'n eglur brif ddibenion, cwmpas awdurdod a chyfrifoldeb dros wneud penderfyniadau pob pwyllgor sefydlog ac unigolyn sy'n gweithredu ag awdurdod y Cyngor.

Argymhelliad 3: y dylid adolygu cynllun y prosiect ar gyfer symud tuag at uno'n llawn a'r gofrestr risg ac wedi hynny dylai'r Cyngor eu monitro'n uniongyrchol.

Argymhelliad 4: bod ffynhonnell gwybodaeth gyfredol ddynamig a hawdd ei defnyddio i aelodau'r Cyngor yn cael ei datblygu.

Argymhelliad 5: bod agendâu a phapurau ategol y Cyngor a'r pwyllgorau sefydlog yn cael eu trefnu fel eu bod:

- yn cyflwyno pob eitem agenda drwy daflen flaen ar ffurf gyffredin sy'n gwneud y canlynol yn eglur:
 - yn darparu crynodeb o'r dogfennau ategol (gan gyfeirio at leoliad unrhyw ffynonellau gwybodaeth ychwanegol pan fo'n briodol);
 - yn nodi'r penderfyniad sydd ei angen gan y Cyngor.
- pan fo'n bosibl, yn darparu adroddiad ysgrifenedig yng nghyswllt pob eitem, gan ganiatáu mwy o amser i aelodau amgyffred gwybodaeth ymlaen llaw ac iddynt gyfeirio ato wedi'r cyfarfod

Argymhelliad 6: bod y Cyngor yn adolygu amseriad ac amllder cyfarfodydd yn erbyn y llif busnes, gyda golwg ar sicrhau bod modd rhoi papurau ar gael mewn da bryd.

Argymhelliad 7: y gofynnir i aelodau, ar ddechrau pob cyfarfod, nodi unrhyw eitemau ar yr agenda y mae ganddynt fuddiant deul ar eu cyfer.

Argymhelliad 8: bod y Cyngor yn datblygu polisïau ysgrifenedig ar reoli gwrthdaro buddiannau posibl yng nghyswllt rolau aelodau'r Cyngor a'r byrddau 'asedau' sy'n gorgyffwrdd, a hefyd yng nghyswllt posibilrwydd 'cworymau gwrthdrawiadol'.

Argymhelliad 9: bod y Cyngor yn ystyried lleihau maint y Pwyllgor Archwilio ac adolygu aelodaeth y Pwyllgor hwnnw er mwyn sicrhau cydbwysedd priodol o ran arbenigedd.

Argymhelliad 10: bod y Pwyllgor Strategaeth, Cynllunio, Adnoddau a Llywodraethu yn ystyried cynnydd yn erbyn argymhellion yr adolygiad yn ei gyfarfod cyntaf ymhob blwyddyn academaidd.

Argymhelliad 11: gan nodi bod yr adolygiad mawr nesaf o effeithiolrwydd Cyngor PCYDDS wedi'i drefnu ar gyfer y flwyddyn academaidd 2021/22, fod Cyngor PC yn ystyried ar yr adeg honno a ydy adolygiad effeithiolrwydd pellach o drefniadau llywodraethu PC yn angenrheidiol neu'n briodol.